

NAŠ DUHOVNI ODGOJ¹

(Čišćenje srca)

Seid Havva

U islamskom odgoju (*terbijet*) polazna tačka je vjerovanje (*iman*), čije sjedište je srce (*halb*). Ima mnogo potvrda u riječima Poslanikovih drugova (*ashab*) vezanih za njihov iman, poput ove:

“Dat nam je iman prije Kur’ana!”

O ovome smo opširno govorili u knjizi *Džundullahi sekafeten ve ahlakana*, pa ćemo ovdje biti kraći.

Kur’an ima svoje posebne odlike. Jedna od njih je i ta što se Kur’anom okoristiti može samo onaj ko posjeduje iman, i što on “dodiruje” samo mu’minsko srce. Allah, dž.š., kaže:

“A kada bude objavljena neka sura, ima ih koji govore: ‘Kome je od vas ova učvrstila vjerovanje?’ Što se tiče vjernika, njima je učvrstila vjerovanje, i oni se raduju; a što se tiče onih čija su srca bolesna, ona im je nevjerovanje dodala na nevjerovanje koje već imaju, i oni kao nevjernici umiru.”²

Primijetno je da objavljena sura kod bolesnih srca postiže suprotan efekat pa umjesto povećanja imana ona im povećava nevjerovanje (*kufr*).

Ako želimo da Kur’an dirne srce, i da se ono okoristi njime, to srce moramo izliječiti. Prvo što je pri tome nužno učiniti je - postići da ono postane mu’minsko srce koje vjeruje iskrenim (*halis*) imanom. Prema tome, najbitnije što odgajatelj³ (*el-murebbi*) treba u toj fazi učiniti jeste da svoju pažnju usmjeri na liječenje /

učenikovog/ srca. Neuspjeh u tome ukazuje na dvije stvari - ili učenik nije iskren, ili je program odgoja pogrešno sproveden.

/Učenikovo/ srce se mora dovesti do faze ozdravljanja, jer ono svoj smiraj nalazi tek nakon izlaska iz “šejtanovog kruga” (*dairat*) bilo da je riječ o šejtanu-čovjeku ili šejtanu-džinu. Allah, dž.š., kaže:

“...šejtane u vidu ljudi ili džinova koji su jedni drugima kićene besjede govorili da bi ih obmanuli - a da je Gospodar tvoj htio oni to ne bi učinili; zato ti ostavi njih i ono što izmišljaju - i da bi srca onih koji u Onaj svijet ne vjeruju bila sklona tome i zadovoljna time, i da bi počinili grijeha koje su počinili.”⁴

Ajet ističe da srce koje je naklonjeno šejtanima iz redova ljudi ili džina, i zadovoljno je njihovim instrukcijama, ne vjeruje u Ahiret. Zbog toga je vrlo važno da otklonimo bolest iz /učenikovog/ srca, kako bi ga izvukli iz šejtanovog kruga.

Liječenje /učenikovog/ srca podrazumijeva njegovo provođenje kroz aktivnosti učenja, razmišljanja, spoznavanja, uz *zikr* i praktikovanje islama sa svim što taj pojam podrazumijeva.

Moramo se podsjetiti da su Poslanikovi ashabi na početku svog islama bili izuzetno poletni i revnosni u praktikovanju islama. To je išlo dotle da je ponekad sam Poslanik, s.a.v.s., morao intervenirati kako bi neke od njih vratio u “ravnotežu”.

Ovakvo stanje se može naći kod onih koji su iskreni prema Allahu. Kada se neko, nakon života van Islama, iskreno okrene Allahu i prihvati Istinu koju nudi Allahova vjera (*Din*), vidimo ga kako, potpuno posvećen svom Stvoritelju, zanosno korača Putem koji vodi Njegovoj blizini. Odgajatelj treba iskoristiti učenikovo stanje poleta i iskrenog elana pri svom radu na liječenju njegovog srca. Ako pri tome ne uspije izliječiti njegovo srce može se dogoditi da učenik prekine svoj put ka Allahovoj blizini, napusti ga, i udalji se. Kraće rečeno - tada ga prepuštamo "šejtanovim ponudama".

Da bi ovo lakše razumjeli analizirajmo ajete:

"Prije tebe Mi ni jednog poslanika i vjerovjesnika nismo poslali a da šejtan nije, kad bi on šta kazivao, u kazivanje njegovo nešto ubacio; Allah bi ono što bi šejtan ubacio uklonio, a zatim bi riječi Svoje učvrstio - Allah sve zna i mudar je - da bi ono što je šejtan ubacio učinio iskušenjem za one čija su srca bolesna, i za one čija su svirepa - a nevjernici su, zaista, u beskrajnoj neslozi - i da bi oni koji su znanjem obdareni spoznali da je Kur'an istina od Gospodara tvoga pa u njega povjerovali, i da mu srca njihova budu sklona. A Allah će vjernike, doista, na Pravi put izvesti."⁵

Obratimo pažnju na riječi: "...da bi ono što je šejtan ubacio učinio iskušenjem za one čija su srca bolesna i za one čija su bezosjećajna..." **Čovjek bolesnog ili bezosjećajnog srca stalno biva iskušavan "šejtanovim mamcima". Učenikovo srce moramo zaštititi od takvih mamaca tako što ćemo ga prevesti iz stanja bolesti u stanje zdravlja, iz stanja bezosjećajnosti u stanje poniznosti.**

Primijetimo i riječi: "...i da bi oni koji su znanjem obdareni spoznali da je Kur'an istina od Gospodara tvoga pa u njega povjerovali, i da mu srca njihova budu naklonjena..." **Iz ajeta saznajemo da je znanje (*ilm*) jedan od puteva koji vode ka ozdravljanju srca. "Ljudi od ilma" (*ehlu'l-ilm*) su oni koji su se od primamljivosti šejtanovih ponuda izbacili najdubljom poniznošću (*hušu'*), najvisočijim uvjerenjem (*jekin*), najuzvišenijim imanom...**

Ovo nam potvrđuje da je na Putu ka Allahovoj blizini nužno dvoje - znanje i praktikovanje islama.

Navedeni ajeti zahtijevaju da se na njima malo duže zadržimo. Analizirajmo ih detaljnije:

"Prije tebe Mi nijednog poslanika i vjerovjesnika nismo poslali a da šejtan nije, kad bi on šta kazivao..."

Šta su to vjerovjesnik ili poslanik kazivali? Kazivali su svom narodu ono što će ga uzdignuti na stepen (*mekam*) potpune pokornosti Allahu i velike odanosti Njemu. Tako je govorio i naš Poslanik, s.a.v.s. Šta šejtan tada čini? On pokušava presjeći put poslanikovim riječima, presresti ih, i zamijeniti nekim svojim primamljivim zlim mamcima koje ubacuje, na mjesto gdje peygamberove riječi trebaju stići, tj u srca ljudi:

"...a da šejtan nije, kad bi on šta kazivao, u kazivanje njegovo nešto ubacio..."

Šta kada se to dogodi:

"...Allah bi ono što bi šejtan ubacio uklonio, a zatim bi riječi Svoje učvrstio - Allah sve zna i mudar je -..."

U takvim slučajevima Allah, dž.š., kviri šejtanove mamce, a u srcima učvršćuje Svoje ajete, znano i mudro. On dalje pojašnjava:

"...da bi ono što je šejtan ubacio učinio iskušenjem za one čija su srca bolesna..."

tj. dvoličnjake (*munafike*),

"...i za one čija su svirepa ...",

tj. mnogobošce (*mušrike*), ili one koji su oboljeli od neosjetljivosti srca. I jedni i drugi prihvataju šejtanove ponude, podliježu kušnjama, te ushićeni i zaneseni bivaju zavedeni. Potom Allah, dž.š., veli:

"...i da bi oni koji su znanjem obdareni spoznali da je Kur'an istina od Gospodara tvoga pa u njega povjerovali, i da mu srca njihova budu sklona..."

Tj. - šejtanovi pokušaji zavodjenja kod ljudi od ilma samo povećava njihovo vjerovanje u Kur'an, poniznost prema njemu, i pomirenost sa njegovim sadržajima. Allah, dž.š., veli:

"...A Allah će vjernike, doista, na Pravi put izvesti."

Tj. - put pravilnog shvatanja i ispravne prakse.

Iz navedenih ajeta saznajemo da srce koje je prihvatilo Istinu stremi ka njoj. Tada slijedi šejtanov napad. U tom napadu neko pada a neko ostaje uspravan. Pada onaj čije je srce bolesno

ili je neosjetljivo, a uspjeva ostati uspravnim onaj koji posjeduje ilm i zdravo srce. Odgajatelj koji ne prihvata ove činjenice i ne očekuje takva događanja, ne obraća pažnju na njih, ne zna kako da se odredi prema njima, kako da postupi, pa neizostavno u svom odgojnom radu doživljava neuspjeh.

Ukoliko smo razumjeli smisao navedenih ajeta neće nam biti teško shvatiti bit hadisa koji prenosi imam Muslim:

“Srca neprestano bivaju izlagana kušnjama kao što se slaže hasura - stabljika po stabljika. Na srcu koje ih upije pojavi se crna tačka, a na onom koje ih odbije pojavi se bijela tačka. Tako nastaju dvije vrste srca - bijelo poput mermernje stijene kojem više ne mogu nauditi kušnje dok je nebesa i Zemlje; i drugo, pepeljasto-sivo koje je poput izvrnutog vrča. Ono ne prihvata dobro, niti odbacuje zlo. Usvaja samo ono što mu njegova strast nalaže.”

Koje to srce ne podliježe kušnjama kojima biva stalno izlagano? Srce koje je zdravo, koje nije zahvaćeno bolešću i neosjetljivošću. Bolesno i neosjetljivo srce prihvata šejtanove zle ponude.

Iz navedenog bivamo još uvjereniji da je najbitniji korak pri početku islamskog odgoja usmjeriti pažnju na učenikovo srce i nastojati ga dovesti u stanje zdravlja. Ne uspjeti u tome znači ne uspjeti formirati istinskog muslimana koji će ispravno slijediti Allahove naredbe i postojano se držati Njegovog Dina. Neuspjeh u liječenju čovjekovog srca daje nam ljude koji su fanatici, ekstremi, koji su nepodnošljivi... U jednom sahih-hadisu stoji:

*“U ahiri-zemanu pojavit će se ljudi - mladi a glupi; govorit će govorom najboljih stvorenja; učiti će Kur'an; iman im neće prelaziti njihova grla; izlazit će iz dina kao što strijele izlaze iz luka; gdje god ih sretnete ubijajte ih; onaj ko ih bude ubijao za njihovo ubijanje imat će nagradu kod Allaha na Sudnjem Danu.”*⁶

Zapazimo da kod ove kategorije ljudi “njihov iman ne prolazi dalje od grla”, tj. - ne dopire im do srca.

Neuspjeh u liječenju srca dovodi do pojave ljudi - grješnika, razvratnika, dvoličnjaka, lažljivaca, otpadnika od vjere svoje... U čijem srcu nema zdravlja ima dunjalučka i ahiretska propast. Takav se ne može opomenuti Kur'anom jer Kur'an traži zdravo srce:

“Kako oni ne razmisle o Kur'anu, ili su im na srcima katanci?”⁷

ili:

“U tome je zaista pouka za onoga ko srce ima, ili ko sluša a priseban je!”⁸

Srce koje nije zdravo neće naći spas kod Allaha, niti ima vaza koji njemu koristi:

“Ima onih koji dolaze da te slušaju, ali čim se od tebe udalje, pitaju one kojima je dano znanje: ‘Šta ono on maloprije reče?’ To su oni čija je srca Allah, dž.š., zapečatio i koji se za strastima svojim povode.”⁹

ili

“..na Dan kada neće nikakvo blago, a ni sinovi od koristi biti, samo će onaj ko Allahu srca zdrava dođe spašen biti!”¹⁰

Nužan je stalni rad sa samim sobom da bi se imalo zdravo srce, ali nužan je i rad sa svakim muslimanom, ili sa svakim čovjekom da se dođe do zdravog srca.

Ovdje se mora napomenuti da je na početku rada na postizanju zdravog srca neophodno zatražiti pomoć od Allaha, dž.š., kako bi se do cilja došlo uz Njegovo usmjerenje.

Čovjek se u pravilu nalazi u jednom od dva stanja - njegovo srce usmjerava njegovu cjelokupnu praksu, ili je njegovo srce usmjeravano od brojnih subjekata. Ako u nečijem srcu nema dovoljno svjetlosti (*nura*), ili mu je iman i jekin slab, ili je oboljelo i postalo neosjetljivo, - ono će biti usmjeravano, njime će vladati strast a ono će se pokoravati svim njenim prohtjevima. Srce takve osobe usmjeravat će oholost, a potom će ona ovladati cijelim njegovim bićem; usmjeravat će ga zavidnost a potom će ovladati cijelim njegovim bićem. Tako će biti sa svim drugim bolestima koje će vremenom usmjeravati ponašanje takve osobe. Potom će tjelesni prohtjevi ovladati njegovim srcem i ono će im se pokoriti - trbuh će zagospodariti njime i ono će mu se pokoriti; čari dunjaluka će zagospodariti njime i ono će im se pokoriti; šejtani ljudi i džini će zagospodariti njime a on će im se pokoriti. Praksa takve osobe bit će pod punim utjecajem svih navedenih faktora, a to su samo neke posljedice koje uzrokuje bolesno srce.

Suprotno ovome - zdravo srce se uspjeva odupirati šejtanovim mamcima, uspjeva odoljeti

strastima, a istovremeno je usmjeritelj čovjekove prakse u svjetlu Allahovog Zakona (*Šeriat*).

Velika je razlika između srca koje biva usmjeravano i onoga koje je samo usmjeritelj.

“Traži rješenje od svog srca i pored toga što ti rješenje nude ljudi!”¹¹

Odatle ističemo - odgajatelj mora činiti sve kako bi srce učenikovo podigao u više sfere imana i nura:

“Zar je isti onaj čije je srce Allah, dž.š., učinio sklonim islamu, pa ono slijedi svjetlo Gospodara svoga...”¹²

U ovoj fazi rada na liječenju učenikovog srca jako su važne različite dnevne obaveze (*viridovi*) koje mu odgajatelj daje, udubljanje u zikr, povremeno osamljivanje ispunjeno raznim vidovima iskazivanja pokornosti Bogu (*ibadeta*), poput zikra, povećanja ilma i dr.

Resulullah, s.a.v.s., brojne noći provodio je u pećini Hira čineći ibadet. Objava ga je zatekla na tom mjestu u takvom stanju. Tu su četrdeset noći Musaovih na Sinajskoj gori, gdje mu je Allah, dž.š., govorio direktno. Kada su poslanici Božiji, čija su srca bila na najvišem stupnju duhovnosti, bili pozivani na osamu koliko li je to onda potrebno drugim ljudima? Resulullah, s.a.v.s., bio je zadužen da zajedno sa svojim ashabima jednu godinu dana najmanje trećinu svake noći provodi u ibadetu u cilju izgradnje duša te čuvene generacije:

“O ti umotani!

Probdij noć, osim malog dijela; - polovinu njezinu, ili malo manje od nje; ili malo više od nje, i izgovaraj Kur'an pažljivo,

Mi ćemo ti, doista, teške riječi slati - ”¹³

Treba zamijetiti vezu između riječi: “...Mi ćemo ti, doista, teške riječi slati...” i ustajanja noću.

Iz svega navedenog vidimo da je u početnoj fazi islamskog odgoja najbitnije dobro obratiti pažnju na učenikovo srce. Ovakvu praksu nalazimo posebno uočljivu kod odgajatelja iz redova sufija, a primijetni su i njihovi uspjesi u odgajanju ljudi usmjerenih putem Allahovog dina. Bez obzira na praksu sufija na ovo nas upućuje Resulov sunnet, a i Božija objava.

Učeniku treba lijepim riječima ukazati na hadis Resulullaha, s.a.v.s., u kojem on veli:

“Onome ko stalno čini istigfar Allah, dž.š., za svaku poteškoću nađe olakšanje, iz svake tjeskobe izlaz, a opskrbi ga odakle se i ne nada!”¹⁴

Potom treba od učenika zatražiti da stalno, danima, istigfar¹⁵ čini, duže ili kraće vrijeme, prema stanju svog srca. Ovdje nije riječ o stotinama nego o hiljadama i desetinama hiljada istigfara, sve dok se smisao i suština istigfara ne ureže duboko u srce učenikovo i dok izgovaranje riječi *Estagfirullah* ne postane njegova stalna navika. Na taj način će istigfar odigrati svoju mističnu ulogu u čišćenju učenikovog srca.

Ibni Kesir veli: “Ibni Džerir, Tirmizi, Nesai i Ibni Madže prenose od Ebu Hurejrea, a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s., koji je rekao:

“Kada čovjek učini neki grijeh, nastane crna mrlja na njegovom srcu, pa ako se pokaje time izglada svoje srce, a ako poveća svoje grijehenje i mrlja se poveća, Allah, dž.š., kaže: ‘...A nije tako! Ono što su radili prekrilo je srca njihova!’”¹⁶

U Nesajinoj verziji stoji ovako:

“Kada čovjek učini neki grijeh na njegovom srcu se pojavi crna mrlja. Pa ako se on prođe grijeha, zatraži oprost (učini istigfar) i pokaje se, time izglada svoje srce, a ako ponovo učini grijeh mrlja se poveća i prekrije njegovo srce. To je “prekrivanje” koje spominje Allah, dž.š.: ...A nije tako! Ono što su radili prekrilo je srca njihova!” “

Nakon što se na učeniku primijete plodovi istigfara kojim se bavio treba mu preporučiti da svoju pažnju osim istigfara usmjeri i na salavat¹⁷. To je dobar put da se dođe do svjetlosti srca. Hadisi-šerif kaže:

“Ko na mene donese jedan salavat, Allah, dž.š., (zbog toga) na njega donese deset.”¹⁸

Kada Allah, dž.š., na nas donosi salavat, tj. blagosilja nas, onda iz tmina izlazimo na svjetlo. Allah, dž.š., kaže:

“On vas blagosilja i meleki Njegovi, da bi vas izveo iz tmina na svjetlo...”¹⁹

Od učenika se očekuje da danima uči salavate kako bi ih proučio na desetine hiljada sve dok se na njegovom srcu ne osjete plodovi salavata u vidu svjetla.

Kada učenik postane prosvjetljen, nurli srca, treba mu skrenuti pažnju na hadis koji prenose

Ahmed, Nesai i Hakim:

“Obnavljajte svoj iman!” Upitaše: “Ja Resulallah, na koji način ćemo obnavljati svoj iman?” On reče: “Mnogo učite - La ilahe illallah!”

Učenik nakon toga treba danima mnogo učiti La ilahe illallah sve dok mu srce ne postane istinski i čvrsti vjernik u samo jednog i jedinog Boga - Allaha, dž.š. (*muvehhid*), dok ne postane potpuno osvjetljeno i ispunjeno tevhidom.

Potom učenika treba usmjeriti da se više posveti učenju Kur'ana i razmišljanju o njegovim značenjima. Allah, dž.š., kaže:

“O ljudi, već vam je stigla poruka od Gospodara vašeg, i lijek za (vaša) srca, i uputstvo i milost vjernicima.”²⁰

Ovdje treba posebno zamijetiti riječi: “...i lijek za (vaša) srca...”, **a mnogi ajeti se završavaju pozivom na razmišljanje.**

Kroz sve do sada navedeno učenika treba naviknuti na dnevnu obavezu (*virid*) koju će stalno činiti. Evo kako je ta obaveza formulirana kod profesora El-Bennaa:

- istigfar (100 puta);
- salavat na Resula (100 puta);
- La ilahe illallah (100 puta);
- učenje “onog što je lahko iz Kur'ana”;
- učenje jednog džuzua dnevno;

Ovo je jedan umjeren virid. Sve to ide uz:

- klanjanje noćne nafile;
- klanjanje namaza u džemaatu;
- klanjanje redovnih sunneta;
- klanjanje nafila-namaza;

Kada se svemu ovom doda:

- svakodnevno proširivanje ilma

onda se odgajatelj može nadati da će učenik, sa Allahovim dopuštanjem (*bi iznillah*), doći do zdravog srca. Tada je učenikova obaveza da svoj virid redovno izvršava da bi njegovo srce svakodnevno uzimalo svoj neophodni lijek i hranu, i da bi trajno ostalo u visokom stanju imana.

Smatramo da je primjereno ovdje napomenuti da je i onaj čiji je duhovni stepen najvišiji također obavezan da se pridržava odgojnih principa početnika jer onaj početni plamen dovodi do završnog sjaj. Ibni Ata' kaže:

“Ko ne bude imao vatren početak taj neće imati blistav kraj!”

U početnoj fazi vođenja učenika putem ka Allahovoj blizini nije potrebno učenika kod zikrova koje smo spomenuli obavezivati na tačno određeni broj jer su stanja (*halovi*) ljudskih srca različita pa im se i potrebe međusobno razlikuju. Srcu čija je tama pregusta nije dovoljno malo zikra, dok je nekom drugom i malo dovoljno da ga prenese iz stanja u stanje.

Zikr vezivati za određeni broj pitanje je o kojem među ulemom postoje različita mišljenja koja se kreću od prihvatanja do odbijanja. Profesor El-Benna samo konstatuje da su mišljenja različita, i ni jedno ne preferira. Zato se ovo ostavlja pronicljivosti odgajatelja i njegovoj ocjeni potreba određenog učenika, kao i osjećaju samog učenika.

Neki spominju da je učenje po 70.000 puta svake vrste zikra uopće u početnoj fazi dovoljno da učenik pređe iz jednog stanja u drugo, a posebno kada je riječ o naprijed spomenuta tri zikra - istigfar, salavat na Resula i *La ilahe illallah*.

Ima među onima koji se bave tesavvufom kao i među onima koji o njemu pišu onih koji smatraju da je za stizanje do višeg stepena u spoznaji Allaha, dž.š., potreban i zikr imenom Allah (*Lafzi-Dželal*). Tvrde da je za upoznavanje Allaha, dž.š., Njegovih svojstava (*sifat*) i Njegovih imena (*esma'*) na način pri kojem srce neće biti “odsutno” nužno spominjanje imena (*ism*) Allah i za to navode dokaze. Smatraju da je cilj spominjanja ovog imena - potpuno učvršćenje lijeka za srce. Zikr ismom Allah je, po njihovom mišljenju, put za srčano (*zevki*) upoznavanje Allaha, dž.š. Nakon toga učenik istinski kuša smisao svog namaza i svojih viridova.

Spoznaja Allaha, dž.š., razumije se, nije vezana samo za ovo, a do visokog stepena imana, i do prosvijetljenog srca se, osim ovih, može doći i nekim drugim putevima, mada ovo što je preporučeno ima svoje praktične i brze rezultate...

Često smo do sada isticali da je u islamskom odgoju početna tačka - rad na srčanom zdravlju učenika, i da nas neko ne bi pogrešno razumio moramo kazati sljedeće:

Ulema ističe - sa malim razlikama među njima - da je čovjekova prvenstvena obaveza u islamu da svojim umom prizna Allaha, dž.š. Nakon toga slijedi obaveza vršenja dužnosti tog

vremena (*vadžibatu'l-vakti*). Ovo nije protivno onome što smo do sada navodili jer - umno priznavanje Allaha, i izvršenje obaveza vremena je ono što donosi svjetlost srcu, i čime počinje proces njegovog liječenja. Bez ovoga srčane promjene nisu uopće moguće.

Osjećamo da je potrebno preciznije pojasniti pojam *vadžibatu'l-vakti*. Ovaj izraz se rijetko koristi. Evo primjera:

Odmah nakon primanja islama prva čovjekova obaveza je da sazna šta je dužan činiti u datom trenutku i da to učini. Ako je primio islam u vrijeme duha-namaza i u tom trenutku kao prioritarna obaveza vremena bude džihad, on je dužan stupiti u borbu. Ako tada bude još nekome nešto dužan problem vraćanja duga je njegova obaveza vremena uz obavezu džihada...itd. Ako je primio islam u podnevsko vrijeme njegov vadžibu'l-vakti je naučiti kako uzeti abdest i klanjati podne-namaz. Ako to bude još u vrijeme ramazana, dužan je i sustegnuti se od onoga što kvari post do kraja tog dana. Ako je u to vrijeme bio naumio učiniti i neki grijeh, vadžibu'l-vakti mu je, pored svega navedenog, i odustati od namjeranog grijeha. Kada mu dođe roditelj i od njega zatraži nešto dopušteno, vadžibu'l-vakti mu je da i to ispuni. Ako se u isto vrijeme bude bavio nekim poslom kojim stječe sredstva za život, vadžibu'l-vakti mu je da taj posao preispita i procijeni ga sa šerijatske strane i prihvati u njemu ono što Allah, dž.š., dopušta.

Iz navedenog primjera razumijemo da je pitanje vadžibu'l-vakta važno, što rijetko ko shvata. Moramo primijetiti kako je Resulullah, s.a.v.s., u svojim hadisima, prednost nad ostalim djelima dao negdje džihadu, negdje zikru, negdje namazu, negdje hadžu... Ulema veli da je to vezano za trenutnu situaciju ili stanje onoga kome se upućuju riječi. U određenoj situaciji za konkretnu osobu nešto bude vadžibu'l-vakti i tada mu je to najvrednije djelo koje u datom trenutku treba učiniti... Ovo pitanje će razumjeti mudar fakih.

Ima situacija u kojima je Poslanik određenu obavezu odgađao zbog druge, u datom trenutku prioritarnije, obaveze. Tako je bilo na dan Bitke na Hendeku. Svojim ashabima je naredio:

"Neka niko od vas ne klanja ikindija-namaz, osim u plemenu Kurejza!"

Iz hadisa se razumije da je obaveza brzog borbenog kretanja bila za njih tada vadžibu'l-vakti zbog kojeg je obaveza namaza pomjerena za kasnije.

Ovo je tema koja zavređuje da se o njoj posebno govori, ali je mi spominjemo ovdje da se, dok govorimo o nužnim koracima pri liječenju srca u početnoj fazi, ne bi razumjelo kako zanemarujemo neke druge, također važne, momente.

Na kraju ovog poglavlja ističemo da se vezano za navedene momente - umno priznanje i spoznaja, procjenjivanje prioriteta vremena - ali i odgoja srca, čine vidne pogreške koje rezultiraju velikom štetom za sve muslimane.

Sa arapskog preveo:
Sead Seljubac

Bilješke

¹ Ovo je šesto poglavlje knjige *Terbijetuna e'r-ruhijetu* od čuvenog sirijskog alima Seida Havve (Treće izdanje, Kairo, 1988.). Naslovili smo ga naslovom koji knjiga nosi, a samo poglavlje nosi naslov "*Liječenje srca i nedopustivost greške u tom procesu*", str. 88-96.

² *Et-Tevebe*, 124-125 Prevodi ajeta su preuzeti iz *Kur'an s prevodom*, (preveo Besim Korkut), Medina, 1412,h.g.

³ Pod odgovajateljem se u ovom tekstu misli na svakog onoga ko se na bilo koji način bavi odgojno-obrazovnim radom - raditelj, učitelj (nastavnik, profesor), muallim, šejh...; a učenik je svaki onaj kojeg odgajaju i podučavaju ... (o.p.)

⁴ *El-En'am*, 112-113

⁵ *El-Hadždž*, 52-54

⁶ Prenose ga oba šejha.

⁷ Muhammed, 24

⁸ *Kaf*, 37

⁹ *Muhammed*, 16

¹⁰ *Eš-Šuara'*, 88-89

¹¹ Prenosi ga Buhari u "Tarihu"

¹² *Ez-Zumer*, 23

¹³ *El-Muzzemmil*, 1-5

¹⁴ Prenosi ga Ebu Davud

¹⁵ Sa razumijevanjem, iskreno i iz srca izgovarati riječi: "*Estagfirullah*". (o.p.)

¹⁶ *El-Mutaffifun*, 14

¹⁷ Sa razumijevanjem, sa ljubavlju i iz srca izgovarati riječi: "*Allahumme salli ala muhammed*." (o.p.)

¹⁸ Prenose ga Ahmed, Muslim i Ebu Davud.

¹⁹ *El-Ahzab*, 43

²⁰ *Junus*, 57